

Güncel İnanç Krizinin Anatomisi: Teşhis, Analiz ve Stratejik Yol Haritası

Diyamet İşleri Başkanlığı “Güncel İnanç Problemleri” İstişare Toplantısı Çıktıları Üzerine Bir Durum Tespiti

- **Kapsam:** 11-13 Eylül 2018 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilen; Deizm, Ateizm, Agnostisizm ve Nihilizm konularının ele alındığı IX. Güncel Dinî Meseleler İstişare Toplantısı verilerine dayanmaktadır.
- **Temel Soru:** Türkiye’de gençler inançsızlığa mı kayıyor, yoksa kurumsal dinden mi uzaklaşıyor?
- **Amaç:** Medya manşetlerine yansıyan ‘İmam Hatiplerde Deizm’ tartışmalarını akademik ve saha verileriyle analiz ederek, savunmacı refleksten stratejik eylem planına geçişi sağlamak.

Teşhis Karmaşası: Felsefi Bir Tercih mi, Sosyolojik Bir Savrulma mı?

Literatürdeki Deizm (Teori)

Prof. Dr. Temel Yeşilyurt: "Türkiye’de teorik ve entelektüel anlamda bir Deizm tehlikesi yoktur. Deizmin tarihsel ve felsefi tanımı (Tanrı’nın evrene müdahale etmemesi), Türk toplumundaki karşılığı ile örtüşmemektedir."

→ **Argüman:** Bu bir inançsızlık değil, kavramsal bir moda ve tepkisel bir duruştur.

Sahadaki Gerçeklik (Pratik)

Mustafa Soykök & Adnan Bülent Baloğlu: "Gençler arasında 'Deist oldum' beyanı hızla yayılıyor. KYK yurtlarında ve okullarda manevi danışmanlar bu problemle birebir yüzleşiyor."

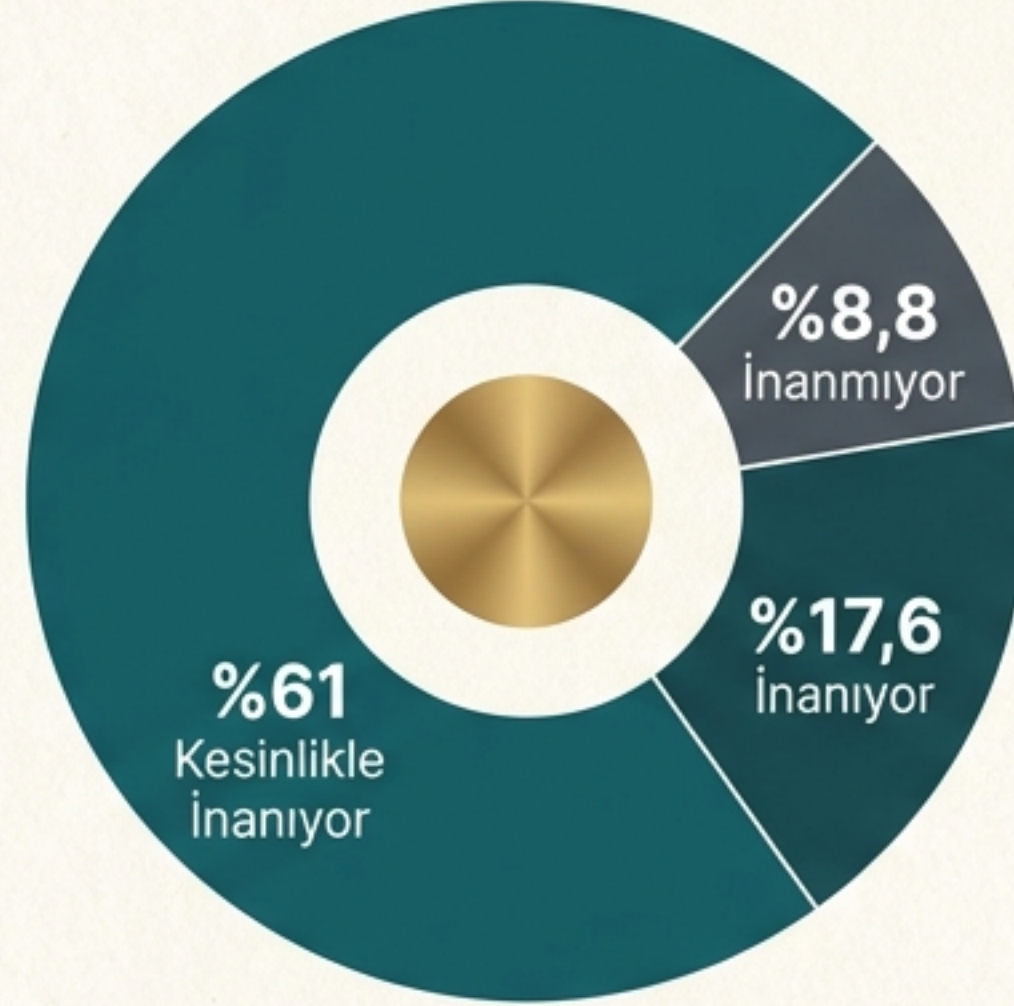
→ **Argüman:** Gençler felsefi tanımları bilmeseler bile, kendilerini bu kimlikle ifade ederek bir "imdat çılgılığı" atıyorlar.

Kritik Tespit: Sorun, gençlerin 17. yüzyıl İngiliz Deizmini benimsemesi değil; İslam’ın mevcut temsil biçimlerine karşı bir "Duyarsızlık ve Protesto" geliştirmesidir.

Veri Paradoksu: ‘Allah’a İnanan Ateistler’

Kendini “Ateist” Tanımlayan Gençler

%78,6
Allah’a İnaniyor

< %1

Türkiye’de Gerçek
(Pozitif) Ateist Oranı

Analiz (Prof. Dr. Kemal Batak): “Bu veriler, gençlerin yaşadığı kavram kargaşasını ve ‘Ateist/Deist’ etiketlerini felsefi bir duruş olarak değil, bir ‘Kaçış Kimliği’ olarak kullandıklarını kanıtlamaktadır.”

Sonuç: Karşıımızdaki tablo, sistematik bir inkâr değil; ‘Müslüman Ateist’ veya ‘Kültürel Müslüman’ gibi oksimoron kavramlarla tanımlanan bir kimlik krizidir.

Kök Neden 1: Temsil Krizi ve ‘Ahlaksız Dindarlık’

Prof. Dr. Ali Erbaş: “İnsanlar dini, çoğunlukla müntesipleri üzerinden tanırlar. İslam’ın önündeki en büyük engel yanlış İslam algısı ve Müslümanların kusurlarıdır.”

- **Kritik Kavram: ‘Ahlaksız Dindarlık’** (Dindar ama ahlak yok).

Destekleyen Görüşler:

- **Kemal Öztürk:** Çocuklar, sakallı veya başörtülü ama olumsuz davranışlar sergileyen insanları gördüklerinde derin bir çatışma yaşıyorlar.
- **Prof. Dr. Metin Özdemir:** “İslam barış dinidir” diyen bir öğretmenin, İslam coğrafyasındaki kaosu açıklarken yaşadığı çaresizlik, gençlerde protest bir tavra dönüşüyor.

Tespit: Gençler Allah’ı reddetmiyor; dindarların ürettiği pratikleri ve kurumları reddediyor.

Zihinsel Yırtılma: Travma ve Anlam Kaybı

Saha Gözlemi (Kemal Öztürk):

Suriye ve Ortadoğu'da Müslümanların birbirini "Tekbir" getirerek öldürmesi, genç zihinlerde onarılması güç bir hasar bırakmıştır.

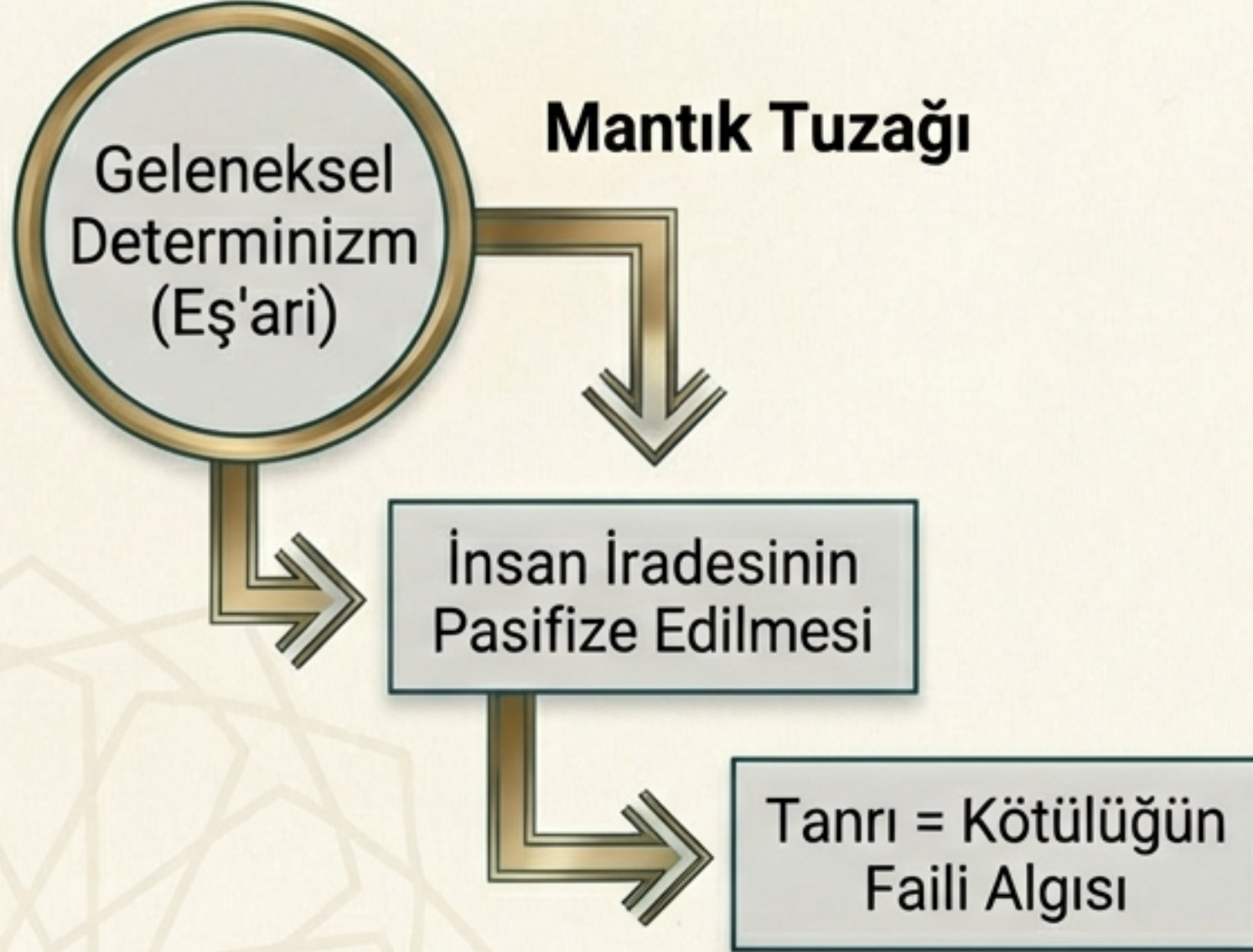
Vaka Analizi: "Bir Müslüman kimyasal silahla çocuğu öldürüyor, diğeri kafeste pilot yakıyor. Hepsi bir fıkıh kitabından referans aldığını iddia ediyor."

SONUÇ: ZİHİNSEL YIRTILMA (Mental Tear)

DEAŞ, FETÖ ve benzeri yapıların dini istismar etmesi, "Dindar insan" profiline duyulan güveni sıfırlamış ve gençleri "Tanrı inancı var ama din kurumu yok" (Deizm) noktasına itmiştir.

Kök Neden 2: Entelektüel Kriz ve Kötülük Problemi

Temel Argüman (Prof. Dr. Kemal Batak):
Ateizmin en güçlü felsefi dayanağı 'Kötülük Problemi'dir (Tanrı hem iyi hem kadiri mutlak ise, neden masum çocuklar acı çekiyor?).

Teolojik Tuzak:

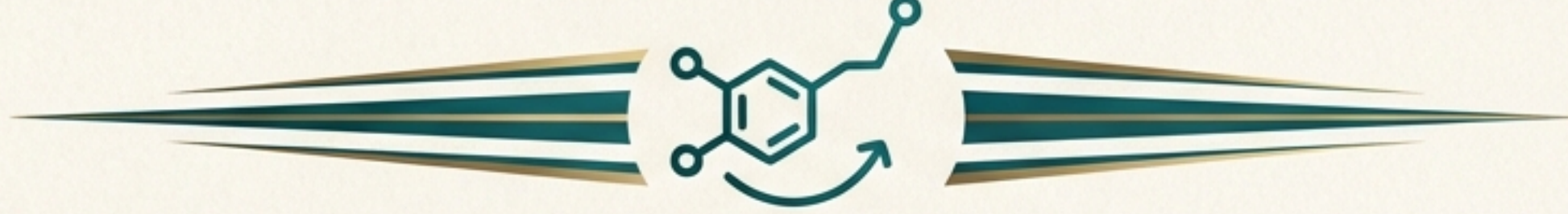
- Geleneksel determinizm (Her fiili, kötülüğü de Tanrı yaratır), modern gencin zihninde Tanrı'yı 'kötülüğün faili' konumuna düşürmektedir.
- **Hata:** Kötülüğü doğrudan Tanrı'ya atfeden ve insan özgürlüğünü kısıtlayan bir din dili, ateizme zemin hazırlamaktadır.

Analiz: İlahiyat ve Diyanet camiası, klasik kelam ezberleriyle modern insanın sorduğu 'Neden?' sorularına tatmin edici, rasyonel cevaplar üretememektedir.

Kök Neden 3: Dijital Devrim ve Kültürel Hegemonya

HIZ

HAZ

TÜKETİM

Dışsal Faktörler:

- **Adnan Bülent Baloğlu:** Gençler "Osho" gibi popüler spiritüel kitapları okuyor. Mesaj: 'Din uyuşturucudur, Tanrı sizinle ilgilenmez'.
- **Kemal Öztürk:** Dijital devrim, Sanayi Devrimi'nden daha güçlü. Bilgi ışık hızıyla yayılıyor, dogmatik din dili bu hıza yetişemiyor.
- **Prof. Dr. Kasım Küçükcalp:** Bilimsel rasyonalizm ve 'Gizli Pozitivizm' zihinleri işgal etmiş durumda. Din, sadece bir 'kültürel aksesuar'a dönüşüyor.

Etki: Gençler 'Haz ve Hız' odaklı bir yaşamda, ölümü ve ahireti unutturan bir 'Seküler Gettolaşma' yaşıyor.

Perspektif Deęiřimi: ‘Sapkınlık’ Değil, ‘Arayış’

Temel Metafor: ‘Tüy Deęiřtirme’

“Gençlerdeki bu durum, bir kazın tüy değiştirmesi gibi doğal bir ‘ergenlik krizi’dir. Taklidî imandan (miras alınan inanç), tahkikî imana (sorgulanmış inanç) geçiş sancılıdır. Bu süreçte yaşanan ‘çıplaklık’, deizm veya ateizm olarak etiketlenmemelidir.”

Prof. Dr. Hasan KAPLAN

Eski Yaklaşım

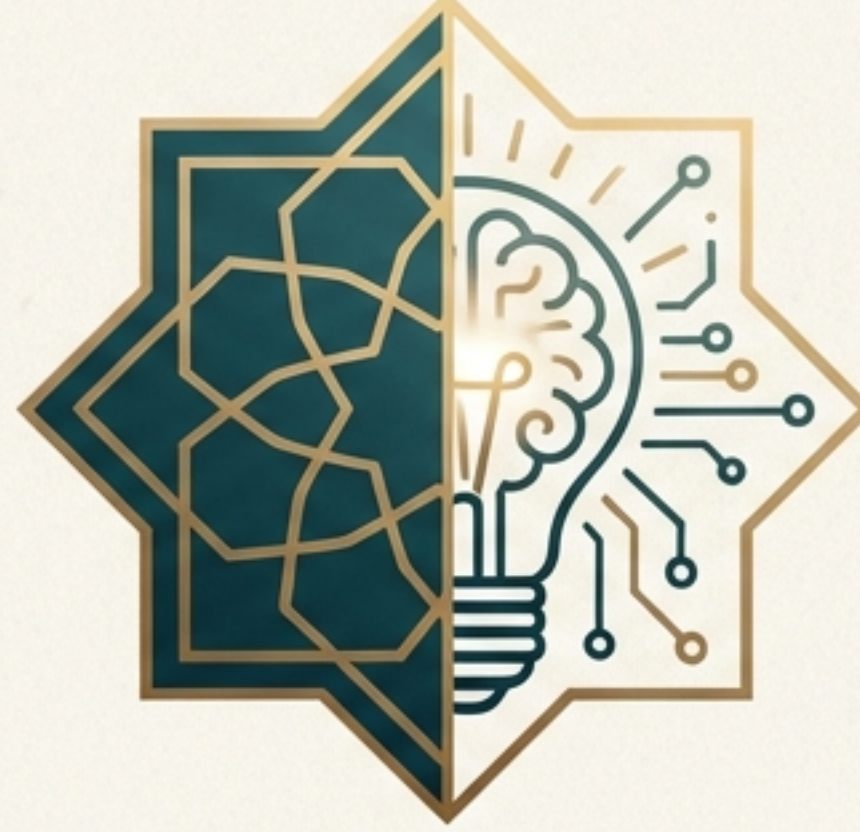
‘Sapkınlık’, ‘Küfür’, ‘Dinden Çıktın’ diyerek dışlamak.
(Sonuç: Genci kaybetmek).

Yeni Yaklaşım

Süreci bir ‘Fırsat’ olarak görüp, gençlerin sorgulamalarına saygı ve sabırla eşlik etmek.

“Karşıımızda Dostoyevski okuyan, düşünen bir kitle var. Onlara üstten bakan bir ‘yargıç’ diliyle ulaşamayız.” (Prof. Dr. Aydın Topaloęlu)

Reçete 1: Teolojik Güncelleme ve Mâtürîdî Akılcılığı

1. Determinizmden Kaçış

İnsan özgürlüğünü ve iradesini merkeze alan Mâtürîdî bir din dili benimsenmelidir. Kötülük, Tanrı'nın doğrudan fiili değil, insanın özgür iradesinin bir sonucudur.

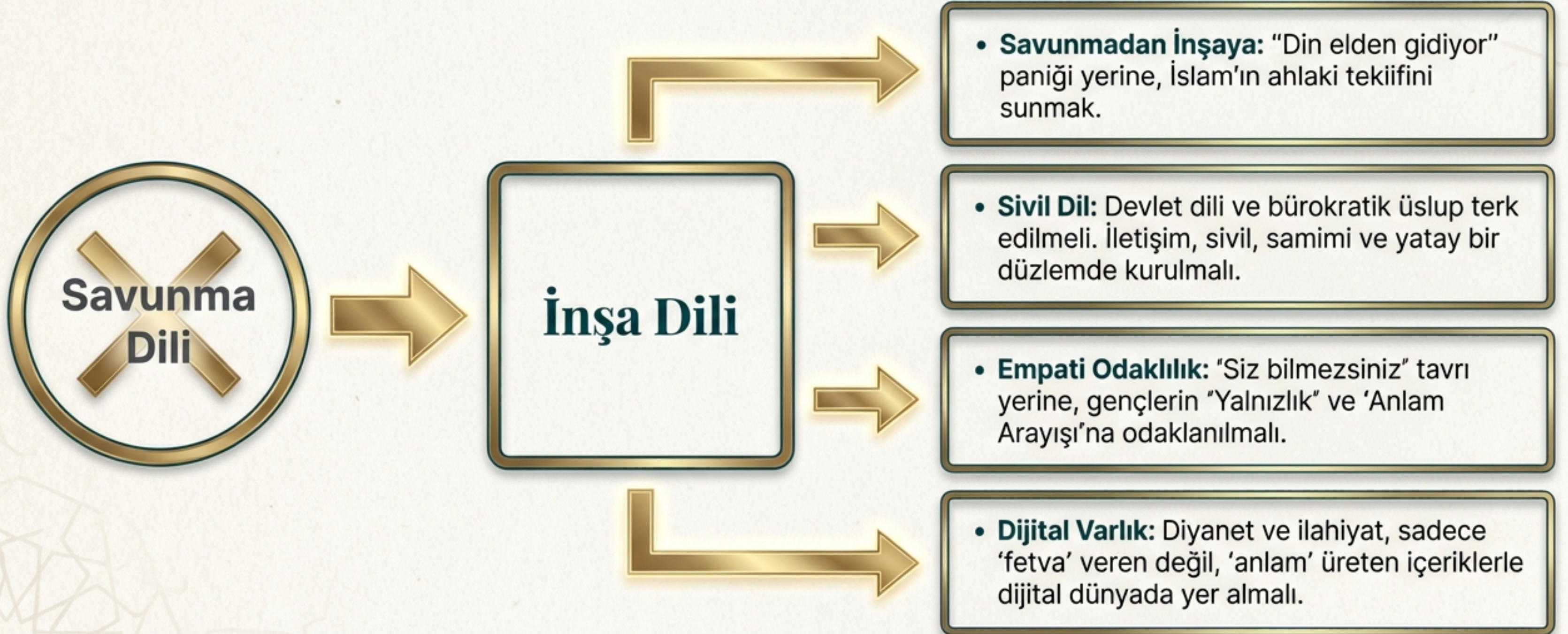
2. Akıl ile Barış

Dini sadece 'nakil' (metin) üzerinden değil, 'akıl ve hikmet' zemininde anlatmak zorunludur. 'Rasyonel teoloji', ateizmin felsefi argümanlarına cevap verebilmenin tek yoludur.

3. Bilimle Yüzleşme

Evrım, evrenin oluşumu ve fiziksel yasalar konusunda 'baştan reddedici' tavır yerine, bilimsel verileri teistik bir metafizik içinde yorumlayan yeni bir dil geliştirilmelidir.

Reçete 2: İletişim Dili ve "Mev'ize-i Hasene"

Reçete 3: Temsil Kalitesi ve Tutarlılık

“İnandığınız gibi yaşamazsanız, yaşadığınız gibi inanmaya başlarsınız.” (Hz. Ömer)

Özeleştir

Din adamları ve dindar camia, kendi hatalarıyla (cehalet, kabalık, ahlaki tutarsızlık) yüzleşmeli.

Rol Modeller

İslam, teorik bir doktrin olarak değil, yaşayan erdemli örnekler (Üsve-i Hasene) üzerinden anlatılmalı.

Sosyal Politika

Nihilizm ve anlamsızlıkla mücadele için sadece teolojik değil, bir 'Sosyal Politika' ve kampanya geliştirilmeli.

Sonuç: Payitaht'tan Beklenen Söz

Özet: Kriz bir 'inançsızlık' değil, bir 'tutarsızlık' ve 'anlam' krizidir. Çözüm; yasaklamada değil; anlamada, ahlakileşmede ve teolojik yenilenmedir.

“ Bütün İslam ülkelerinin yüzü bu tarafa dönük. Fas'tan Malezya'ya kadar herkesin beklentisi Türkiye'de. Bu ülkedeki ilim adamlarının, akademisyenlerin sorumluluğu çok büyük. Hesabı da çok çetin.” - Kemal Öztürk ”

İslam'ın çağın sorularına cevap veren, akılla barışık, ahlakla bütünleşmiş yüzünü inşa etmek bir tercih değil, zorunluluktur.